शंकर जयकिशन - भाग ७

काही करून आपल्या जोडीला संगीतासाठी कायम मागणी रहावी ह्या आपल्या निकराच्या प्रयत्नात शंकर यांनी बऱ्याच गाण्यांसाठी शारदा या नव्या गायिकेला संधी दिली. जयकिशन यांनी मात्र तिला कधीही एकही गाणे दिले नाही. शंकर यांच्या या जवळजवळ सगळ्या गाण्यांची अक्षरश: वाट लागली. यामुळेही त्या दोघांत मोठा वाद झाला. बऱ्याच वर्षांपूर्वी त्यांचे लताशी मतभेद होते, परंतु कालांतराने ते मिटले. त्यानंतर जयकिशन यांनी संगीतबध्द केलेल्या 'ये मेरा प्रेमपत्र पढकर' या गण्याने शंकर यांच्या 'दोस्त दोस्त ना रहा' या गाण्यावर मात केली तेव्हा, जयकिशन यांच्या दोस्तांनी बोगस मते पाठवून आपल्याला हरवले असे शंकर यांना वाटले व त्यामुळे त्या दोघांत बेबनाव झाला. लवकरच गीतकार शैलेंद्र यांचे निधन झाले. हे एक कारण होतेच पण चित्रपटसंगीतात होत असलेला बदल, कसेबसे सांभाळलेले आपापसातील संबंध, शारदाचा प्रवेश, एकमेकांवर संशय घेणे ह्या सर्वांचा ६०च्या दशकाच्या अखेरीस कडेलोट झाला. त्यांच्या गाण्यांना चित्रपटसृष्टीतून मागणीच येईना. हा तर त्यांच्या ऱ्हासाचा कळसच झाला म्हणावे लागेल. दहा-पंधरा वर्षांपूर्वी त्यांनी तयार केलेली गाणी अमृतासारखी मधुर वाटत, पण आता मात्र...

अखेर शेवटी जयकिशन फारच दारूच्या आहारी गेले आणि त्यातच १२ सप्टेंबर १९७१ रोजी त्यांचे यकृताच्या आजाराने निधन झाले. ते फक्त ३९ वर्षांचे होते. नंतर पुढे त्यांची पत्नी पल्लवी आणि मुलगी भैरवी यांनी फॅशन डिझायनिंग आणि परदेशी केक, मिठाई अशा व्यवसायांत नाव कमावले. परंतु जयकिशन आणि त्यांचे संगीत हा विषय टाळूनच त्यांचे बोलणे होत असे. शंकरबद्दल म्हणाल तर आता त्यांच्याकडे वेळ भरपूर होता पण मित्रपरिवार कमीकमी होत गेला. ते सीसीआयमध्ये दुपारच्या वेळी चहा पिताना दिसत. आतासुध्दा काहीतरी चमत्कार होईल अशा आशेने ते शंकर-जयकिशन हे नाव कायम ठेवून एकटेच बऱ्याच चित्रपटांना संगीत देत असत. परंतु असा काही चमत्कार झाला नाही आणि २६ एप्रिल १९८७ मध्ये त्यांचेही निधन झाले.

"शंकर-जयकिशन यांनी संगीतबध्द केलेल्या अत्त्युत्तम गाण्यांची परिपूर्ण यादी देणे शक्य होणार नाही. केवळ प्रातिनिधिक अशीच यादी देता येईल. या द्वयीने दिलेल्या गाण्यांची उत्तुंग श्रेणी आणि त्यांचा हरहुन्नरीपणा यांसाठी त्यांना सलाम आणि आभार !" हे उद्गार आहेत, शंकर-जयकिशन यांचे चाहते आणि लेखक राजगोपाल निदाम्बूर यांचे, आणि ते खरेच आहे. त्यानुसार या दोघा दिग्गज संगीतकारांनी दिलेल्या अप्रतिम गाण्यांची वैयक्तिकरित्या दिलेली सूची पुढीलप्रमाणे आहे -

Song	Singer	Film
Ik bewafa se pyar kiya	Lata	Awaara
Hum tujhse muhabbat karke	Mukesh	Awaara
Dum bhar jo udhar moonh phere		Lata & Mukesh
Awaara		
Ro-oon main saagar ke kinare	CH Atma	Nagina
Preet yeh kaisi bol ri duniya	Lata	Daag
Sunte the naam hum	Lata	Aah
Raja ki ayegi baaraat	Lata	Aah
Jaane na nazar pehchane jigar	Mukesh & Lata	Aah
Aaja re ab mera dil pukaara	Lata & Mukesh	Aah
Theher zara o jaane wale	Manna Dey, Asha, chorus	Boot Polish
Kisi ne apna bana ke mujhko	Lata	Patita
Mitti se khelte ho baar baar	Lata	Patita

Song	Singer	Film
Andhe jahaan ke andhe raaste	Talat	Patita
Hain sabse madhur woh geet	Talat	Patita
Yaad kiya dilne kahaan ho tum	Lata & Hemant	Patita
Rulakar chal diye ik din	Hemant	Badshah
Kahaan ja raha hai tu aye jaane	Rafi	Seema
Tu pyaar ka saagar hai	Manna Dey, chorus	Seema
Mud mud ke na dekh	Asha, Manna, chorus	Shri 420
Mera joota hai jaapaani	Mukesh, chorus	Shri 420
Badi der bhayi, kab loge khabar	Rafi	Basant Bahaar
Sur na saje, kya gaoon main	Manna Dey	Basant Bahaar
Nain mile chaen kahaan	Lata, Manna Dey	Basant Bahaar
Rasik balma	Lata	Chori Chori
Yeh raat bheegi bheegi	Lata & Manna Dey	Chori Chori
Aaja sanam madhur chaandni	Lata & Manna Dey	Chori Chori
Panchhi banoon udti phiroon	Lata, Manna Dey, chorus	Chori Chori
Aaja ki intzaar mein	Lata & Rafi	Halaku
Nakhrewaali	Kishore, chorus	New Delhi
Aaye bahaar banke lubha kar	Rafi	Raj Hatth
Aye pyase dil bezubaan	Mukesh	Begunah
Manzil wohi hai pyaar ki	Subir Sen	Katth Putli
Bol ri katth putli, dori kaun	Lata	Katth Putli
Yeh mera deewaanapan hai	Mukesh	Yahudi
Tera jaana	Lata	Anadi
Kisi ki muskraahaton pe ho	Mukesh	Anadi
Dil ki nazar se, nazron ki dilse	Mukesh & Lata	Anadi
Jaoon kahaan bata aye dil	Mukesh	Chhoti Behen
Mujhe tumse kuchh bhi na	Mukesh	Kanhaiya
Kahaan ja rahe the, kahaan aa	Rafi	Love Marriage
Dheere dheere chal chaand gagan mein	Lata & Rafi	Love Marriage
Sajan sung kaahe neha lagaye	Lata	Main Nashe Mein Hoon
Mujhko yaaro maaf karna	Mukesh	Main Nashe Mein Hoon

Song	Singer	Film
Ajab hai dastan teri	Rafi	Sharaarat
Hum matwaale naojawaan	Kishore	Sharaarat
O mora naadaan baalma	Lata	Ujala
Ab kahaan jayen hum	Manna Dey, chorus	Ujala
Duniya waalon se door	Lata & Mukesh	Ujala
Dil apna aur preet parai	Lata	Dil Apna Aur Preet Parai
Jaane kahaan gayee	Rafi	" "
Ajeeb daastaan hai yeh	Lata, chorus	" "
Mera dil ab tera o saajna	Lata, chorus	" "
O basanti pawan paagal	Lata	Jis Desh Mein Ganga Behti Hai
Aa ab laut chalen	Mukesh, Lata, chorus	Jis Desh Mein Ganga Behti Hai
Apni bhi kya zindagi hai niraali	Mukesh	Aas Ka Panchhi
Teri zulfon se judayi to nahin maangi thi	Rafi	Jab Pyaar Kisi Se Hota Hai
Sao saal pehle, mujhe tumse pyaar tha	Rafi & Lata	Jab Pyaar Kisi Se Hota Hai
Ja ja ja mere bachpan	Lata	Junglee
Ehsaan tera hoga mujhpar	Lata/Rafi	Junglee
Teri pyaari pyaari soorat ko	Rafi	Sasuraal
O shama, mujhe phook de	Mukesh, Lata	Aashiq
Tujhe jeewan ki dore se	Rafi, Lata	Asli Naqli
Laakhon tare, aasmaan mein	Mukesh & Lata	Hariyali Aur Rasta
Aye gulbadan, aye gulbadan	Rafi	Professor
Khuli palak mein jhootha gussa	Rafi	Professor
Aawaaz de ke humen tum bulao	Lata & Rafi	Professor
Hum tere pyaar mein saara aalam	Lata	Dil Ek Mandir
Ruk ja raat theher ja re chanda	Lata	Dil Ek Mandir
Yaad na jaaye beete dinon ki	Rafi	Dil Ek Mandir
Dil ek mandir hai	Rafi, Suman	Dil Ek Mandir
Ek dil aur sao afsaane	Lata	Ek Dil Sao Afsaane
Mun re tu hi bata kya gaoon	Lata	Hamrahi

Song	Singer	Film
Yeh aansoo mere dilki zubaan	Rafi	Hamrahi
Mujhko apne gale lagalo	Rafi, Mubarak	Hamrahi
Aa gale lag ja	Rafi	April Fool
Tumhen aur kya doon main dilke sivaye	Lata	Ayee Milan Ki Bela
Tum kamsin ho, naadaan ho	Rafi	Ayee Milan Ki Bela
Pyaar ankhon se jataaya	Rafi	Ayee Milan Ki Bele
Tumne pukaara aur hum chale aye	Rafi & Suman	Rajkumar
Ajhun na aaye baalma	Rafi & Suman	Sanjh Aur Savera
Yeh mera prempatra padhkar	Rafi	Sangam
Dost dost na raha	Mukesh	Sangam
Aye phoolon ki raani	Rafi	Arzoo
Meri muhabbat jawaan rahegi	Rafi	Jaanwar
Jao re jogi tum jao re	Lata	Amrapaali
Aaye re din saawan ke	Lata	Gaban
Bahaaro phool barsao	Rafi	Suraj
Sajanwa bairi ho gaye hamaar	Mukesh	Teesri Qasam
Raat ke humsafar	Asha, Rafi	An Evening In Paris
Dil ki girah khol do chup na	Lata, Manna Dey	Raat Aur Din
Unse mili nazar ki mere hosh	Lata	Jhuk Gaya Aasmaan
Zindagi sehra bhi hai aur	Lata	Kahin Aur Chal
Likhe jo khat tujhe	Rafi	Kanyadaan
Gum utthane ke liye main to	Rafi	Mere Huzoor
Jhanak jhanak tori baaje	Manna Dey	Mere Huzoor
Gar tum bhula na doge	Rafi/Lata	Yaqeen
Jeena yahaan marna yahaan	Mukesh	Mera Naam Joker
Jaane kahaan gaye woh din	Mukesh	Mera Naam Joker
Tum mujhe yoon bhula na paoge	Lata/Rafi	Pagla Kahin Ka
Zindagi ik safar hai suhaana	Kishore & Asha	Andaaz
Unke khayaal aaye to aakar	Rafi	Lal Patthar

ही यादी याहून लहान करताच आली नसती !

(समाप्त)

- माणेक प्रेमचंद

('Yesterday's Melodies Today's Memories' या पुस्तकातून)

NOTE: Among the many things India can be proud about is the wonderful music that was made in the Hindi cinema of yesteryear. Songs that touched (and still touch) the hearts of many millions of people who understand Hindustani. No matter where we were, inside or outside the country, and whether we were old or young, rich or poor, fat or thin, there were songs that kept us enjoying them. Or making life more bearable, at the least. “Yesterday's Melodies Today's Memories” is a biographical salute to all the main singers, composers, and songwriters who put out these melodies, from the start in 1931, till about 1970.

Manek Premchand's second book was “Musical Moments From Hindi Films”, which celebrated 75 years of sound (and music) in Hindi Films. The author next wrote another music book called “Romancing The Song”, which traces the history and changing face of lyrics in Hindi Cinema, right from 1931 till now.

After that, he wrote a third of the biography of the santoor maestro Pandit Shiv Kumar Sharma, outlining in some details the great musician’s role in Hindi cinema, both as an instrumentalist and a composer.

His latest book “Talat Mahmood, The Velvet Voice” was released in May 2015. To buy his books, or otherwise write to the author, his email address is manekpremchand@gmail.com